

ERIKSEN, RICHARD

Spiritismen : dens rette betydning og værd

Olaf Norli
Kristiania
1893

EOD – Millions of books just a mouse click away! In more than 10 European countries!

Thank you for choosing EOD!

European libraries are hosting millions of books from the 15th to the 20th century. All these books have now become available as eBooks – just a mouse click away. Search the online catalogue of a library from the eBooks on Demand (EOD) network and order the book as an eBook from all over the world – 24 hours a day, 7 days a week. The book will be digitised and made accessible to you as an eBook.

Enjoy your EOD eBook!

- Get the look and feel of the original book!
- Use your standard software to read the eBook on-screen, zoom in to the image or just simply navigate through the book
- *Search & Find*: Use the full-text search of individual terms*
- *Copy & Paste Text and Images*: Copy images and parts of the text to other applications (e.g. word processor)*

* Not available in every eBook.

Terms and Conditions

Digitised public domain books remain under public domain. They may be used by the recipient in accordance with the Creative Commons Public Domain Mark.

- <http://creativecommons.org/publicdomain/mark/1.0/>

More eBooks

Already more than 40 libraries in over 12 European countries offer this service.

Search books available for this service: <http://search.books2ebooks.eu>

More information is available at <http://books2ebooks.eu>

III f

Spiritismen,

dens rette betydning og værd

Af

Richard Eriksen.

KRISTIANIA.

FORLAGT AF OLAF NORLI.

1893.

50 øre.

Kolstud 2552

Oluf Kolsrud

21/11919

Spiritismen,

dens rette betydning og værd

af

Richard Eriksen.

Kristiania.

Forlagt af Olaf Norli.

1893

14c 025186

851

E. Walle & Co.s Bogtrykkeri.

I.

Man har sagt, at vi lever i den tekniske kulturs tidsalder, og deri har man vistnok ret. Mere end nogensinde før arbejder menneskene paa at underlægge sig naturkræfterne og udnytte dem i sin tjeneste. Hvor man vender sig hen, møder man røgen af fabriker, lokomotiver og dampskibe. Overalt ser man, hvorledes telegrafens og telefonens traadnet spænder sig tættere og tættere om kloden. Tuneller gjennemborer fjeldene, kanaler sætter verdensdele i forbindelse med hinanden. Tid og rum beseires i slag efter slag, nye værdier og nye nydelser erobres.

Men trods al denne stræben efter fuldt herredømme over naturen, trods den stadig tiltagende kamp for tilværelsen og den ikke mindre stigende trang efter en *bedre* tilværelse, kan menneskene dog ikke fornegte sin ideale og religiøse natur. Man skulde tro, at en tid, som presses saa haardt af de materielle interesser, maatte tabe de religiøse afsyne. Og dog forholder det sig ikke saa. Vistnok har man betegnet vor tid som irreligiøs; men man kan alligevel ikke benegte, at den er dybt

berørt af de saakaldte „religiøse spørgsmaal“. Thi vor tids irreligiøsitet hidrører ikke fra en mangel paa trang til religion overhovedet; den er kun et udslag af en stadig stigende utilfredshed med de gamle religiøse former.

Vi lever nemlig, som det saa ofte er bleven fremhævet, i en overgangstid ogsaa paa det religiøse omraade. En stor religiøs udviklingsfase ligger bag os, og menneskene famler efter det nye, der skal erstatte de gamle dogmer, som man har vokset fra, og som ialfald den intelligente fortrop i vor civilisation ikke længer kan tro paa. Man føler — selv om man ikke gjør sig fuldt regnskab derfor — at den gamle kristendom vandrer paa gravens rand. Den spire til civilisation og folkelykke, som den maaske engang har eiet, dens historieskabende kraft er død eller lammet. Hvem drømmer i vore dage om at gjøre en ensidig dogmetro til rettesnor for videnskab, literatur, politik og det offentlige liv overhovedet? Kristendommen trækker sig mere og mere tilbage fra det historiske livs kampplads til sine prækestole og store minder. Den har tabt evnen til at beherske tidens aandelige og kulturelle strømninger.

Den gamle kristendom maa dog ikke forveksles med Kristi virkelige lære. Alle religionsformer har noget almengyldigt i sig, som har anvendelse til enhver tid, og der er ting i Kristi lære, som endnu er fuldt levedygtige og visselig altid vil vedblive at være det. Men selv om man bortser herfra, er det dog en stor religiøs ide, som har levet sit

liv tilende i den gamle, den orthodoxe kristendom. Denne ide naaede sin høieste blomstring i katholicismen; thi allerede protestantismen var et delvist brud med den. Katholicismen gennemførte konsekvent princippet om den *ydre guddommelige autoritet*. Denne autoritet repræsenteredes naturligvis først og fremst af bibelen; men da de bibelske tekster kunde opfattes og fortolkes paa forskjellig maade, behøvedes der en instans, som kunde afgjøre, hvad der skulde være den rigtige fortolkning. Der krævedes med andre ord en stadig nærværende, ufeilbar autoritet, som kunde bestemme, hvad der skulde være kirkens dogmer. Denne autoritet fandt catholicismen i den ufeilbare pave. Paa denne maade opnaaedes der enhed og fasthed i troen for alle kirkens lemmer. Paven er for katholikerne Guds og Kristi statholder paa jorden, med andre ord han er den nærværende virkelige Gud, den guddommelige autoritet personlig repræsenteret.

Saa kom protestantismen og brød med pave magten. Den guddommelige autoritet repræsenteres ene og alene af bibelen, sagde den, af „Guds ord“. Men fra ordet er det ikke langt til forstaaelsen af ordet, og her anerkjendte protestantismen *fornuftens* autoritet. Det enkelte menneske fik i virkeligheden ret til i sin egen fornufts lys at opgjøre sig sin mening om, hvorledes de bibelske tekster skulde forstaaes. Men paa denne maade blev den høieste autoritet ikke længer bibelen, men fornuften, som kunde bestemme, hvorledes den skulde forstaaes. Protestantismen var altsaa et halvt brud

med den ydre autoritet og en halv anerkjendelse af en indre, i hvert menneske iboende autoritet, nemlig fornuften.

Dermed var det ogsaa forbi med enheden i troen. Bibelen fortolkedes forskjellig af de forskjellige sindelag, og vi fik den utallighed af sekter, som nu findes spredt over hele den kristne verden.

Men havde protestantismen rakt fornuften lillefingeren, saa var fornuften ikke sen om at tage hele haanden. Man begyndte at undersøge orthodoxiens dogmer og fandt dem ufornuftige. Der reiste sig en negativ kritik, som stykke for stykke rev ned den gamle tro, hvorpaa vore fædre havde levet. Og denne negative kritik nøiede sig ikke med at paavise det ufornuftige i kirkens dogmer, den lagde sin haand paa bibelen selv og vovede at underkaste den videnskabens maalestok.

Hvad fandt man?

Indbyrdes modsigelser i de forskjellige bibelske beretninger, som man kun ved fortolkningskneb kunde sætte sig ud over, en forskjellig opfatning af gudsbegrebet hos de forskjellige bibelske forfattere, store og ædle tanker blandet med barnlige ofte barbariske forestillinger. Man lærte at se bibelen i det lys, som hele den orientalske digtekunst og mythologi kaster over den. Den kritiske undersøgelse af de bibelske bøgers forfatterskab og oprindelse fratog dem efterhaanden deres hellige nimbus.

Dertil kom det store opsving, som naturvidenskaberne tog. Stadig væk kom de til resultater, som ikke kunde forliges med den orthodoxe tro. Og

saaledes har videnskaben og fornuften efterhaanden ført vor tid ind i en religiøs negation, — revet folk bindet fra øinene og vist dem, at den lære, hvorpaa de levede og troede var en illusion.

Og herover udbryder nu mange oprigtige, religiøse sjæle i høilydte veklager. De er ikke istand til at skjelne mellem en religions*form* og religionen selv, og de tror derfor, at med den orthodoxe tro vil ogsaa religionen selv gaa under. Men saaledes forholder det sig slet ikke. De religiøse former og dogmer maa kun betragtes som udtryk for en enkelt religiøs udviklingsfases følelser og tro. Den religiøse bevidsthed søger nemlig ord eller former for de følelser og forestillinger, hvorefter den paa et bestemt tidspunkt er besjælet, ligesom den kunstneriske fantasi skaffer sig udtryk i færdige billeder og afsluttede kunstverker. Dogmerne er kun legemliggjorte religiøse udviklingsmomenter, der er kun kunstneriske forsøg paa at fikserer religiøse forestillinger. I denne forstand har den religiøse bevidsthed lige siden historiens begyndelse skabt et galleri af dogmer som udtryk for de forskellige udviklingsfaser, den har gennemgaaet. Man bør derfor kun anse dogmerne som blomster, der har skudt frem af fortidens religiøse kraft. Visner de? Nu vel, har vi derfor ret til at tvivle paa, at nye og herligere planter vil spire frem, naar jordbunden først er ompløjet? Man maa lære at indse, at ogsaa religionen er underkastet den alt bøherskende udviklingslov, som engang *maa* føre den ud over den orthodoxe kristendom.

Men for en mængde mennesker maatte dog en forkastelse af kristendommen blive ensbetydende med en forkastelse af al religion. Og da man ikke let kunde undvære en livsanskuelse — en bestemt opfatning af verden og den menneskelige tilværelse — var det ganske naturligt, at man fordrede, at videnskaben, som havde ødelagt den gamle tro, ogsaa skulde besvare de spørgsmaal, som den gamle tro i lang tid havde været et svar paa. Videnskaben maatte kunne give den nye, den rette tro.

Man begyndte altsaa at udnytte videnskabens resultater for paa dem at opbygge sig en verdensanskuelse, og man støttede sig da først og fremst til naturvidenskaberne; thi de havde i den senere tid kunnet opvise de mest overraskende resultater og de mest epokegjørende opdagelser.

Men naturvidenskaberne befatter sig først og fremst med materien, og de stanser ikke ved materien sliq, som den foreligger i den uorganiske natur; de forfølger den gennem hele den organiske natur lige op til vort fint organiserede nervesystem — lige ind i vor hjerne til de nervevibrationer, som ledsager vore tanker og overfører vor vilje paa vore muskler. Og overalt er de samme love, de samme kræfter i virksomhed, saavel i som udenfor vort legeme. Den kalk, vi behøver til vore ben, det jern, vort blod trænger, kan vi ikke skabe af intet; vi maa optage det i os gennem maden. Blodet bevæger sig i vore aarer efter de selvsamme love, som behersker vædskernes bevægelse udenfor

legemet, og den elektriske strøm i vore nerver er ikke forskjellig fra den, der gaar gennem telegraftraaden.

Men da ligger det nær at forklare alt liv — ogsaa det aandelige — som et resultat af materielle stoffe og kræfter. Materialismens system syntes fuldt ud begrundet af naturvidenskaberne. Vi fik en temmelig udbredt verdensopfatning, som forklarede tanke, vilje, moral, ret, kunst og videnskab, kort sagt alt ved blinde stoffers og kræfters virksomhed. Man søgte at føre alt aandeligt liv tilbage til den mekaniske vekselvirkning mellem atomerne. Materien var det eneste evige i verden. Der fandtes intet aandeligt princip, ingen Gud udenfor den. Udødeligheden var en umulighed; thi med hjernens opløsning forsvandt grundlaget for det bevidste sjæleliv.

Jeg skal ikke her hefte mig ved alle materialismens store mangler, jeg vil kun fremhæve den vigtigste. Materialismen er i virkeligheden ikke istand til at levere en fuld begrundelse af moralen og kan derfor let blive skjæbnesvanger for den praktiske livsførelse. Man har søgt at dække over dette og sagt, at man skal handle moralsk, fordi man derved bidrager til slægtens, menneskehedens lykke og fremgang. Men deri er der liden hjælp; thi jeg faar jo aldrig nyde godt af denne fremgang. Naar den gyldne tid kommer, er jeg død og borte; ethvert spor af min sjæl, min bevidsthed er tilintetgjort. Og selv om jeg kunde hæve mig til en begeistring for menneskehedens udvikling, hvad nytter

det til, naar vi dog alligevel ved, at den samme skjæbne, som inden forholdsvis kort tid vil ramme mig, ogsaa engang vil ramme den hele menneskehed? Engang vil jo vor klode gaa under med alt, hvad der findes paa den. Hvorfor da ikke nyde livet, saalænge man har det?

De har uden tvil ret, som siger, at det videnskabelige grundlag for materialismen er uholdbart, og at den videnskabelige materialisme forlængst er gjendrevet. Men det er dog sikkert, at den materialistiske tænkemaade fremdeles er den herskende hos en mængde mennesker, og heri ligger der en fare for vor tid. Man kan naturligvis være materialist og dog leve et liv, som i moralitet staar paa høide med det allerbedste. Der er mange, som tror et og lever et andet. De moralske følelser og instinkter kan være saa sterke, at de ganske overser konsekvenserne af en rent intellektuel overbevisning og giver sig tilfreds med en moralbegrundelse, som i virkeligheden kun er en fiktion. Men de moralske instinkter er ikke overalt lige sterke. Mange vil i en materialistisk verdensanskuelse finde et skalkeskjul for sin egoisme og nydelsessyge. Og jo skarpere konsekvenserne af en saadan anskuelse træder frem, desto lettere vil de virke lammende paa de moralske motiver. Efterhaanden blir saneligheden det bestemmende for ens handlemaade.

En tysk forfatter, *Schuricht*, har givet det mest utilhyllede udtryk den tænkemaade, hvortil materialismen kan føre. Han siger: „God er nydelsen, god er kjærligheden, men godt er ogsaa hadet.

Thi naar man ikke kan elske, er hadet en passende erstatning for kjærligheden. God er besiddelsen, fordi den kan omsættes i nydelse, god er magten, fordi den tilfredsstillende vor stolthed. God er sandheden, saalænge den skaffer os nydelse; men god er ogsaa løggen, meneden, listen og smigreriet, naar det bringer os fordel. God er troskaben, saalænge den blir belønnet; men godt er ogsaa forraderiet, naar det staar i høiere pris end troskaben. Godt er ægteskabet, saalænge det bringer os lykke; men godt er ogsaa ægteskabsbruddet for den, som er kjed af sin ægtefælle. Livet er godt for os, saalænge det er os en gaade; men selvmord er bedre, fordi det løser os gaaden. Men da enhver nydelses høidepunkt er prosa og skuffelse, og da den sidste lykke gaar tabt med den sidste illusion, vilde det menneske være klogest, som drager den sidste konsekvens af videnskaben, idet han tager blaasyre og det straks“.

Man ser — afslutningen paa det hele er pessimismen, livstrætheden. Inderst inde i alle mennesker bor der nemlig en trang til noget høiere og ædlere. Man kan drukne denne trang i sanselighed og materialisme for en tid; den vil dog sent eller tidlig gjøre sig gjældende, man vil alligevel tilslut finde, at sanselighed aldrig kan skjænke lykken. Og saa tror man, at lykken ikke længer *kan* findes og mener, at det var bedst, om verden aldrig var bleven skabt.

Som livsanskuelse er maaske nu materialismen, hos mange fortrængt af agnosticismen, der mener

at livets dybeste og alvorligste spørgsmål aldrig vil kunne besvares. Man maa give agnosticis- men ret, forsaavidt den fremhæver, at man bør være beskeden i sine fordringer til en verdensanskuelse. Man maa ikke af trang til en løsning paa alle mulige problemer lade sig forlede til vilde spekulationer. Tilfredshed med de resultater, der kan opnaaes paa erfaringens grundlag, er det bedste. Men naar man vil gjøre agnosticis- men til et dogme og paastaar, *at det er uden betydning for det praktiske liv, at tilværelsens dybere spørgsmål besvares, og hvorledes de besvares*, da gaar man aabenbart for vidt. Man kan beundre en tænkemaade, som ikke kjender andre problemer end de, der kan løses af de mest trivielle kjendsgjerninger, og et sindelag, som ikke har ønsker og længsler ud over det daglige liv; men menneskene kan i længden ikke give sig tilfreds dermed.

Det kan visselig ikke være en syg og forvildet fantasi, som har ledet alle store tænkere til at befatte sig tilværelsens problemer. Spørgsmaalet om, hvad livet er, og hvorfor vi lever det, paanødes os ikke af kjedsomhed eller mangel paa anden beskæftigelse. Det er livets haardeste tilskikkelser, dets kolde virkelighed, som presser det ind paa os, og i hver eneste af vore handlinger maa vi besvare det enten paa den ene eller paa den anden maade.

Jeg anfører, hvad *Paul Bourget* skrivet om det fremtidsbillede, som agnosticis- men opruller for os:

„Det er sandsynligt“, skriver han, „at den haabløshed, som videnskaben stadig fører os nær-

mere, vil drive mange sjæle til en fortvivelse lig den, Pascal vilde have følt, om han havde tabt sin tro. Den afgrund, hvorfra vi kommer, og som efter vore sidste lidelser atter skal opsluge os, vil aabne sig for dem med sit sorte og tomme gab. Kundskaben om, at der ikke er haab om at forstaa livet, vil gjøre dette utaaleligt. At vide at man aldrig kan naa frem til en sikker viden! At være vis paa, at vished er umulig! Det vilde ikke være underligt, om der i de dage opstod en sekt af nihilister, besat af ødelæggelsens raseri slig, som det alene kan føles af dem, der i sit indre har følt den aandelige døds kvælende greb“.

Dette er mørke udsigter, saa mørke, at vi instinktmæssig vægrer os for at tro, at de vil blive til virkelighed. Vi føler, at det er sikkert i en eller anden retning maa dages, maa vise sig et nyt haab. Det er vel ogsaa denne følelse, som har faaet enkelte — især i Frankrige — til at vende tilbage til religionen og da særlig catholicismen. De ved, at hele dens dogmesystem er en eneste stor illusion; men de trænger noget for sin følelse og svælger i et slags sygeligt, daadløst stemningsliv. Og netop fordi de ved, at hvad de saaledes hengiver sig til, er en illusion, netop derfor blir denne deres religion heller ikke andet for dem end en slags *aandelig morfin*. Det blir ingen sund og frisk livsanskuelse bestemmende for hele deres handlemaade. Man kan heller ikke vente nogen varig moralsk fornyelse for vor tid gennem de gamle dogmatiske systemer.

Men, siger mange, de ethiske og moralske love

for livet staar dog fast. Det maa være en tilstrækkelig erstatning for den synkende kristentro, at man holder fast ved dem. Det er jo ogsaa allerede en kraftig bevægelse igang, som bygger derpaa, — de i udlandet vel kjendte etiske selskaber.

Jeg maa sige, at jeg sympathiserer sterkt med denne bevægelse; jeg tror, den vil komme til at udrette meget godt paa den praktiske morals omraade. Og dog tror jeg ikke, den vil være istand til at naa den større del af vor tids materialister, pessimister og agnostikere. Thi al denne tale om livets moralske love blir dog kun til syvende og sidst en appel til menneskenes moralske følelser og instinkter. En saadan appel kan naturligvis aldrig blive overflødig, den vil altid være et kraftigt middel til at styrke samfundets og individets moral; men der er mange, for hvem den kun vil blive følelsesrhetorik. De vil svare med *Schopenhauers* bekjendte ord: „Moral predigen ist leicht, Moral begründen ist schwer“ (at præke moral er let, at begrunde den er vanskeligt).

Det er let nok at opstille den fordring, at man skal handle moralsk; men det er vanskeligere at vise, at tilværelsen er indrettet saaledes, at den *retfærdiggjør* denne fordring. Man kan ikke omgaa spørgsmaalet om, med hvilkken ret moralens bud gjør fordring paa at blive efterlevede. Man maa med andre ord *begrunde* moralen; thi kan man ikke det, da glipper en af de væsentligste støtter for de moralske motiver. Det er os ikke ligegyldigt, om tingenes indretning stemmer overens med vor mo-

ralske naturs fordringer eller ei, og paaavisningen af en saadan overensstemmelse vilde give moralen den høieste støtte.

Men moralen kan ikke fuldt ud begrundes, uden at man gjør sig rede for menneskets plads i universet og tingenes hele sammenhæng. Der kræves idetmindste svar paa spørgsmaalet om vor egen tilværelses natur. Er vi kun en hob celler uden tilværelse og bestemmelse ud over den korte tid mellem vor fødsel og død, da har moralens bud ingen mening; thi alle de anstrengelser og kampe, man har udholdt i moralens interesse, gaar da tilspilde, naar individet dør, og slægten engang gaar tilgrunde. Er vi derimod *mere* end cellevæsener, strækker vor tilværelse og bestemmelse sig ud over det jordiske liv, da er disse anstrengelser ikke spildte. Spørgsmaalet blir dette: *Har mennesket en udødelig sjæl, som beholder resultaterne af vore moralske anstrengelser og kan anvende disse resultater for sin videre udvikling efter døden?* Først naar dette spørgsmaal er besvaret bekræftende, ligger det i menneskenes velforstaaede interesse at handle moralsk.

Spørgsmaalet om udødeligheden har altsaa en afgjørende betydning for moralens begrundelse. Det vilde være en frygtelig ødselhed med moralsk kraft, dersom den karakter og de moralske egenskaber, som er erhvervede gennem et helt livsløb skulde udslettes ved døden. Vi vilde da forgjæves lede efter mening i moralens fordringer til os. Og i vor tid, da troen ikke blot paa de gamle dogmer

men ogsaa paa et hinsidigt liv brister og smuldrer hen, vilde det være af største betydning at faa dette spørgsmaal afgjort. Et bevis for, at sjælen overlever legemet, vilde styrke de moralske motiver og reise den kraftigste reaktion mod den materialisme, pessimisme og skepticisme, som magtstjæler vort samfund. Livets vigtigste spørgsmaal angaar os selv og vor plads i tilværelsen. Disse spørgsmaal maa besvares. Det delfiske orakels „kjend dig selv!“ vil blive bestemmende for fremtidens livsanskuelse.

Men har vi da noget holdbart grundlag for for en besvarelse af disse spørgsmaal? Vi kjender jo de mange moralske og metafysiske argumenter for udødelighedstroen; men er det ikke netop utilfredsheden med disse, der har ført til den materialisme og skepticisme, som vi skulde bekjæmpe? Man vil maaske villig indrømme, at udødelighedstroen er af den høiest moralske betydning, og at vore fordringer om en moralsk verdensordning ikke kan tilfredstilles uden en udødelighed. Men kan der ikke føres andre beviser i marken end dogmer og metafysiske haarkløverier, da vil man med rette kunne paastaa, at der ikke er den ringeste udsigt til at naa ud over skepticismen og agnosticismen. Vi maa derfor bortse fra alle moralske og metafysiske argumenter og kun holde os til erfaringsmæssige, videnskabelige kjendsgjæringer. Thi kan det bevises ad videnskabelig vei paa grundlag af erfaringen, at sjælen overlever legemet, da er der ikke længer rum for tvivl.

Den nærmeste videnskab, til at levere beviser for et hinsidigt liv vilde naturligvis være psykologien. Men kan den gjøre dette i sin nuværende skikkelse? Er den gjængse psykologi mere end en blot og bar beskrivelse af tankeprocessen, saaledes som den afvikler sig for den, som tænker? Og psyko-fysiologien med sine exakte eksperimenter, hvad leverer den mere end en analyse af nerveprocesserne — en analyse, som kun forlænger den fysiologiske undersøgelse af sanseorganerne ind i hjernen?

Nei paa denne maade kan vi ikke vente problemet løst. Skal spørgsmaalet om udødeligheden besvares, saa kan det kun ske paa grundlag af fakta og eksperimenter, som afgjør, om der er evner i menneskesjælen, som peger ud over den legemlige tilværelse, og om bæreren af disse evner, sjælen, overlever legemet. Kjendsgjerninger og eksperimenter af denne art er det, som er gjenstand for den i de senere aar opdukkende *psykiske forskning*. Hypnotisme, klarsyn, telepathi og spiritisme, alle de fænomener, som indbefattes under disse navne, fordrer den undersøgte; thi alene gennem en saadan undersøgelse blir det muligt at løse den vigtigste del af vor egen gaade. De spiritistiske kjendsgjerninger er maaske de vigtigste af alle herhen hørende fænomener; men spiritismen udgjør dog kun et led i den psykiske forskning og det turde maaske vise sig, at hypnotismens, somnambulismens og telepathiens fænomener har en ligesaa stor betydning for menneskegaadens løsning som spiritismens.

Fra den psykiske forskning, forsaavidt den formaar at levere beviser for et liv hinsides, mener jeg derfor, at der vil udgaa en kraftig om ikke den kraftigste impuls til et sundere moralsk og religiøst liv i vort samfund. Nogen religion kan den psykiske forskning dog aldrig blive; den er ifølge sin natur ene og alene videnskab, og det er forhastelse for ikke at sige udskielse, at spiritismen er bleven gjort til en ny religion. En anden sag er det, at den psykiske forskning beskæftiger sig med en sag af den høieste religiøse interesse, og at den derfor kan yde religionen en uvurderlig hjælp.

II.

Det er ganske instruktivt at kaste et blik paa den langsomme, gradvise fremgang, denne psykiske forskning har havt, siden den begyndte. Der var en tid, da alle de fænomener, hvormed den beskæftiger sig, blev anset for nonsens, bedrag og humbug alle tilhobe. Nu er allerede en stor del af disse fænomener anerkjendte af den orthodoxe videnskab. I 1843 blev dr. med. *Eliotson* i England afsat fra sin professorpost, fordi han paastod, at patienter kunde gjøres føleløse ved hypnotisk suggestion. Patienterne erklæredes for bedragere, og Eliotson blev udskjældt for at „besmitte videnskabens tempel.“ Nu tviler ingen længer paa hyp-

notismen. Dens fænomener har lidt efter lidt banet sig vei endog lige ind i universiteternes auditorier. Tankeoverføring, telepathi og klarsyn staar paa nippet til fuld anerkjendelse. Man kan snart sige, at det kun er efternølere, som benægter disse ting, og hvad mere er halvdelen af de fænomener, som kjendes under navn af spiritisme, benægtes nu kun af yderlig faa dannede mennesker.

At man er kommen saa langt skyldes for størstedelen det nu overalt bekjendte „*psykiske selskab*“ i London, der tæller mænd som *Gladstone* blandt sine æresmedlemmer og videnskabsmænd som professor *Sidgwick* og *Oliver Lodge* blandt sine ivrigste medlemmer. Dette selskab gav sig til kritisk at undersøge den saakaldte tankeoverføring, og resultatet blev en række kjendsgjerninger og eksperimenter af en saadan beviskraft, at nu ingen, som alvorlig og fordomsfrit studerer dette materiale, kan benægte, at det undertiden er muligt at overføre en tanke paa en anden person uden dertil at benytte legemets organer. Jeg skal ikke her indlade mig nærmere paa det umaadelige arbeide, som dette selskab har udfoldet, — jeg vil kun fremhæve, at den, som har seet, hvorledes disse fænomener gradvis har vundet og stadig mere og mere vinder frem til fuld anerkjendelse, han vil ikke blive forbauset, naar han en dag finder, at videnskaben ogsaa annekterer spiritismens fænomener.

At den psykiske og spiritistiske forskning saaledes stadig vinder en større udbredelse og anseelse er for mange en kilde til den yderste for-

bauselse og beklagelse. Man skulde dog tro, mener de, at det oplyste nittende aarhundrede havde vokset fra al overtro, og alligevel stikker den nu hovedet frem sterkere end nogensinde! Herover falder de saa i staver og begynder at filosofere over sammenhængen mellem vantrø og overtro. De ser i alt dette kun et tilbagefald til middelalderens taagede mystik.

Jeg er saa langt fra enig i denne tankegang, at jeg tvertimod mener, at gjennem den psykiske og spiritistiske forskning erobrer videnskaben overtroens sidste tilholdssted. Jo længere videnskaben skrider frem, desto mere terræn fravrister den overtroen. Thi overtroen har sit udspring deri, at man ser noget overnaturligt i det, som videnskaben forklarer paa naturlig maade.

Videnskabens seire bestaar ikke deri, at den benægter de fænomener, hvortil den overtroiske fantasi har klynget sig, men deri, at den forklarer dem. Torden og lyn var for vore forfædre Tor, som kjørte med sine bukke, for os er det lovmæssige elektriske udladninger. Saaledes ogsaa med spiritismen. Dens fænomener har i lang tid været omgivet af overtroens blege maaneskjær; nu beskines de af videnskabens klare dagslys.

Mystiken sminker af pure forfængelighed den soleklare sandhed og behænger den med glitrende flitterstas. Af nervøsitet fortynder den det paatagelige og ligefremme, til det forsvinder mellem hænderne paa en. De simple kjendsgjerninger forflygtiger den til en taage, som dens fantasi udformer

saaledes, som den selv lyster. Den psykiske forskning derimod river al flitterstas bort, søger faste love og paatagelige kjendsgjæringer. Den bruger ikke fantasi, men fornuft; ikke spekulation men logik. Man har derfor ingen ret til at sammenblande mystiken med den psykiske forskning.

Videnskaben anerkjender nu idetmindste *realiteten* af en mængde spiritistiske fænomener, uden at den dog vil indrømme, at de som spiritisterne siger, stammer fra aander. Den saakaldte „trance“ og mekaniske skrift betvivles ikke længer af nogen psykolog; men man vil forklare det hele som hypnotisme. Nu vilde jeg være den sidste til at benægte, at en stor del af det, som gaar under navn af aandemeddelelser i de spiritistiske cirkler, fuldt ud kan forklares ved hypnotisk selvsuggestion. Og dog vover jeg at paastaa, at man netop gennem mekanisk skrift og trance — altsaa gennem den art af mediumitet, hvis realitet man allerede anerkjender — har faaet de sterkeste beviser for muligheden af en forbindelse med de afdøde.

Der blir nemlig, hvordan man end snur og vender sig, tilbage en rest af fænomener, som hypnotismen ikke er tilstrækkelig til at forklare. Denne rest udgjøres af de saakaldte *identitetsbeviser*, som netop oftest fremkommer gennem mekanisk skrift og trance. Hvori bestaar da et identitetsbevis? Jeg sætter, at der gennem mekanisk skrift eller trance fremkommer en meddelelse. Den siger sig at stamme fra en bestemt afdød person, som hverken mediet eller de øvrige tilstedeværende kjender.

Jeg sætter videre, at denne meddelelse indeholder oplysninger om ting, som mediet og de tilstedeværende er fuldstændig uvidende om, og som kun den afdøde kunde kjende til. Hvis nu disse oplysninger ved senere undersøgelse viser sig at være korrekte, da vilde vi have et tilfælde, som kunde kaldes et identitetsbevis, og man vil let indse, at saadant ikke godt kan forklares, uden at den afdødes personlighed paa en eller anden maade har havt noget med meddelelsen at gjøre. Ialfald er det umuligt kunstigt at opnaa saadanne resultater ved hypnotisk suggestion.

Disse identitetsbeviser er efter min mening de sikreste beviser, som spiritismen kan opvise, og man vil let kunne forstaa, at kampen om spiritismen væsentlig vil komme til at udkjæmpes paa deres grund.

Jeg skal som eksempel anføre et vel konstateret tilfælde, der oprindeligt er bleven meddelt af den russiske statsraad *Aksakow* og findes nærmere udredet i det psykiske selskabs skrifter for 1890. Det er kanske strengt taget ikke noget identitetsbevis, men kan dog umulig forklares ved de gjængse hypoteser om en ubevidst sjælevirksomhed hos mediet selv.

Oberst *Kaigorodow* i Wilna havde som guvernante for sine børn anskaffet sig en dame fra Schweits, ved navn frk. *Stramm*. Da Kaigorodow var meget interesseret for spiritismen, fik han frk. Stramm til at forsøge sig som medium. Det viste sig da snart, at hun var i besiddelse af udprægede medi-

mistiske evner. Hun blev baade mekanisk skrivende medium og trancemedium.

Den 15de januar 1887 holdt Kaigorodow en seance i sit hjem. Ved denne leilighed blev der skrevet gjennem frk. Stramm, at hendes afdøde broder var tilstede og ønskede at meddele hende en stor nyhed. Paa spørgsmaal om, hvad dette var, blev der skrevet, at *August Duvanel* var død samme dag af blodstyrtning (det franske udtryk var *un engorgement de sang*). Tre dage efter fik frk. Stramm et brev fra sin fader med den meddelelse, at August Duvanel var død den 15de januar — altsaa samme dag som seancen blev afholdt — af blodstyrtning. At Duvanel's skjæbne angik frk. Stramm kan man skjønne deraf, at det var en bekjendt af hende, som gjentagne gange forgjæves havde gjort hende ægteskabstilbud.

Nu vil man maaske indvende, at frk. Stramm muligens havde modtaget et telegram om begivenheden og benyttet sig heraf til at anstille et fiffigt bedrageri. Det er imidlertid tilstrækkelig konstateret, at hun ikke kunde have modtaget et saadant telegram. Thi der var ingen paa det sted, hvor Duvanel boede, som kunde have noget motiv til at telegrafere nyheden til hende (frk. Stramm's fader boede nemlig ikke der), og desuden hengik der kun to og en halv time mellem Duvanel's død og den tid, da Kaigorodow holdt seancen. Selv om telegrammet var bleven indleveret en halv time efter Duvanel's død, vilde det neppe være bleven expe-

deret fra Schweits og udleveret i Wilna i løbet af de følgende to timer. Forøvrigt fremgaar det af de nedenfor omtalte omstændigheder ved denne begivenhed, at frk. Stramm ikke kunde have modtaget noget telegram af samme indhold som aandede-
delelsen.

Samme dag, som seancen holdtes, skrev nemlig frk. Stramm til sin søster i Schweiz for at forhøre sig, om der var nogen sandhed i den aandede-
meddelelse, hun havde modtaget. Hun skrev imidlertid ikke, at hun havde faaet nogen meddelelse ad mediumistisk vei; thi søsteren kjendte intet til spiritismen — hun bare spurgte, hvordan det stod til med Duvanel. Ti dage efterat hun havde modtaget det ovenfor omtalte brev fra sin fader, fik hun et svar fra søsteren, hvori denne skrev, — ikke at Duvanel var død, men at han var reist til Amerika. (Her maa jeg gjøre opmærksom paa, at søsteren ikke vidste noget om faderens brev til frk. Stramm).

Kaigorodow foranstaltede da en ny seance med frk. Stramm for at forhøre sig angaaende modsigelserne i søsterens og faderens breve. Denne gang skrev hun imidlertid ikke mekanisk, men faldt i trance. Hendes afdøde broder meldte sig da og sagde, at Duvanel virkelig var død. „Men“, tilføiede han, „han er ikke død af blodstyrtning, som jeg sidst sagde; han har dræbt sig selv. Dengang jeg sidst skrev gennem mediet, turde jeg ikke meddele hende dette, fordi jeg var bange for, at det vilde angribe hende for sterkt, og naar mediet vaagner,

maa hun slet ikke faa det at vide.*)“ „Det var ogsaa mig“, fortalte han videre, „som inspirerede hendes fader til at skrive, at Duvanel var død af blodstyrting, forat hans brev skulde stemme med min meddelelse“. Det viste sig senere, at Duvanel virkelig havde skudt sig. Søsteren havde heller ikke turdet meddele dette, men skrev istedet, at han var reist til Amerika.

Det besynderlige ved dette tilfælde er altsaa den omstændighed, at der baade i aandemeddelelsen og faderens brev stod blodstyrting endog i samme udtryk „engorgement de sang,“ og at aandemeddelelsen fremkom den 15de januar, medens faderens brev var dateret den 18de. Det er endvidere konstateret, at faderen først fik katastrofen at vide den 17de januar, to dage efter seancen. Overensstemmelsen mellem aandemeddelelsen og faderens brev kan derfor ikke forklares ved tankeoverføring fra faderen til mediet. Det er derfor umulig at give en tilfredsstillende forklaring paa dette tilfælde, medmindre man antager, at der har været en udenforstaaende intelligens virksom, der har inspireret baade aandemeddelelsen og udtrykket i faderens brev.

Men, vil man spørge, naar man nu ikke længer benægter virkeligheden af fænomener som disse, hvorfor indrømmer man saa ikke spiritismens hovedpaastand, at en meddelelse fra de afdøde undertiden er mulig? Man maa dog anerkjende fakta! Sagen

*) Man vaagner efter en trance uden erindring om det forefaldne.

er den, at simple fakta udretter lidet, saalænge de staar i afgjort strid med de fordomme og forestillinger, man engang har opgjort sig om tingenes natur. Kjendsgjerninger, som man ikke kan bringe i overensstemmelse med, hvad man altid har troet og ment, vil man enten forkaste, eller ogsaa vil man bearbejde og beskjære dem saa længe, indtil man faar dem til at passe ind i de gamle forestillinger. De fakta, som der her er tale om, har en saa forbausende karakter; de løber saa stik imod rodfæstede fordomme og forestillinger, at man simpelthen forvirres af dem i begyndelsen. Man maa faa tid til at summe sig, før man er istand til at erkjende deres fulde rækkevidde.

Livingstone fortæller, at han paa en af sine reiser i Afrika gav en af de indfødte en ske, forat han skulde spise sin suppe med den. Den indfødte var imidlertid vant til at drikke af den hule haand og vidste ikke at benytte skeen paa anden maade, end at han først øste suppen op i den hule haand og derpaa drak af den. Paa samme maade med mange videnskabsmænd. De staar i spiritismens fænomener overfor noget nyt og fremmed, som de endnu ikke forstaar den fulde anvendelse og rækkevidde af.

Den iver, hvormed de søger at forklare alle spiritismens fænomener ved hjælp af hypnotismen, minder mig forresten om et par andre smaating, som en anden afrikareisende, generalmajor *Drayson* har fortalt.

Drayson forbausede nemlig nogle zulukaffere

med at løfte en spiger ved en almindelig magnet. Zulukafferne blev naturligvis straks bange og sagde, det var trolddom. Men Drayson forklarede dem, at det skede ved hjælp af en kraft, som man kaldte magnetisme. Med denne forklaring var zulukafferne særdeles tilfredse, de gjentog ordet gang paa gang med megen stolthed. Men et par dage efter trak Drayson op en flaske med selters, som naturligvis bruste sterkt, idet han drak den. Da zulukafferne saa det, raabte de straks paa trolddom. „Han kan jo gjøre vand kogende med et og saa drikke det“, sagde de. Men en af dem, som havde været tilstede og seet ham løfte spigeren ved hjælp af magneten, lo af de andre, lagde fingeren listig paa næsen og sagde: „Nei *jeg* ved, hvad det er; — det er *magnetisme!*“ Paa samme maade med vore videnskabsmænd. De har seet noget underligt noget, som de kalder hypnotisme. Saa møder de noget endnu underligere og kalder i begyndelsen ogsaa det — hypnotisme.

Man maa dog ikke her misforstaa mig. Bestræbelserne for at forklare det nye, man møder ud fra kjendte love og kræfter er ikke blot berettiget, men endog nødvendig. Ingen astronom har ret til at erklære en komet for ny, førend han har undersøgt, om det ikke muligens er en af dem, som har vist sig før. Men *kan* ikke fænomenerne forklares ved hidtil kjendte kræfter, da bør man erkjende dette. Og jeg anser det kun for et tids-spørgsmaal, naar den orthodoxe videnskab vil erkjende, at ikke *alle* de fænomener, som gaar under

navn af mekanisk skrift og trance, kan forklares ved hypnotismen. Videnskabsmænd trænger som andre mennesker tid.

III.

Skjønt en stor og maaske den vigtigste del af det grundlag, hvorpaa kampen om spiritismen vil komme til at staa, saaledes allerede er anerkjendt af videnskaben, paastaar dog spiritisterne, at der ogsaa foreligger en del andre fænomener, som ialmindelighed erklæres for at være det rene humbug. Til disse fænomener hører bl. a. ogsaa materialisationerne, som bestaar deri, at der i visse mediers nærvær optræder fuldt synlige og følbare skikkelser, som atter forsvinder. Materialisationerne er efter min mening ikke de mest beviskraftige spiritistiske fænomener, saafremt der da ikke opnaaes identitetsbeviser i forbindelse med dem. Alligevel er der mange, der anser dem som høidepunktet af, hvad spiritismen kan byde. Det er jo engang saa, at hvad menneskene kan tage og føle paa, gjør mest indtryk paa dem.

Naar man imidlertid — som det jo oftest sker — straks paa forhaand vil erklære saadanne fænomener for en umulighed og ler ad dem, som fortæller, at de har seet saadanne materialisationer, da gaar man aabenbart videre, end man har ret til.

Det gaar ikke an at sidde hjemme i sin stue og opstille regler for, hvad der er muligt og hvad ikke. At saadanne skikkelser viser sig er ingen *contra-dictio in adjecto*; det er ingen saadan umulighed, som det vilde være at have seet en træstang af jern f. eks. Men naar det forholder sig saa, da blir materialisationerne ene og alene et erfarings-spørgsmaal. Deres realitet kan kun afgjøres af dem, der har undersøgt sagen eller været vidner til dem. Vil man saa ikke tro, hvad disse folk beretter, saa faar man tie stille, ialfald ikke nægte.

Det berettes om en indisk fyrste, at da man fortalte ham, at vand kunde fryse, til det blev saa fast, at folk kunde gaa paa det, sagde han: „Det er en umulighed!“ Han havde aldrig seet det og vilde derfor heller ikke tro det. Denne gamle anekdote viser ganske træffende, at en ting ikke behøver at være umulig, fordi om det paastaaes, at den er det.

Og dog hører materialisationerne ikke til de aller usandsynligste ting, man kan tænke sig. Hvad man paastaar er jo kun dette, at der eksisterer usynlige væsener, som kan gjøre sig synlige for en tid. Vilde det være underligt, om der existerede usynlige væsener? Luften er jo usynlig, ætheren er usynlig og dampen ligeledes, naar der ikke er for-tættede vanddraaber i den. Naturvidenskaben har forlængst godtgjort, at vore sanser er utilstrækkelige til at opfatte den verden, som omgiver os. Ultraviolette straalere eksisterer; men de gjør intet indtryk paa øiet. Atomer og molekyler har vi al-

drig seet. Usynligheden vilde altsaa just ikke være noget hekseri, saa meget mere som det vilde være taabeligt at tro, at naturen skulde være saa fattig, at den ikke kunde frembringe andre livsformer end os organiske celledskabninger paa denne afkjølede planetskorpe.

Men existerer der nu en verden saadanne usynlige væsener, da vilde det ikke være umuligt, at de under *særegne, abnorme og sjeldne* betingelser blev synlige. Kulsyre kan jo — rigtignok under usædvanlig lav temperatur — antage fast form. Noget i fjern analogi med dette kunde jo ogsaa finde sted her.

Men før man vil tro, vil man jo gjerne se med sine egne øine, og det var dette ønske, som fik en del af os i Kristiania, der var interesserede for spiritismen, til at foranstalte afholdt en række materialisationsseancer. Vi var saa heldige at staa i forbindelse med et materialisationsmedium gennem et medlem af vor kreds, der var gift med vedkommende mediums pleiesøster. Mediet var en dame mellem 30 og 40 aar, engelsk af fødsel, men ansat paa kontoret ved en større forretning i Gøteborg. Da hendes principal er interesseret for spiritismen, har han ved flere leiligheder tilladt hende at reise til Kristiania for at give en del private seancer. Hun har aldrig taget nogen betaling for sin deltagelse i disse seancer, er altsaa intet professionelt medium. Personlig gjør hun et udmærket indtryk og har forstaaet at vinde alle ved sit elskværdige og bramfri væsen. Vi betalte kun hendes reiseudgifter.

Seancerne fandt sted hos en privatmand. Værelset var et middels stort rum med to fag vinduer paa den ene væg. Disse var under seancerne tæt tildækkede med persiener og tæpper. Mod en væg, hvori der ikke fandtes døre eller aabninger af nogen art — væggen vendte nemlig ud mod nabohuset — opstilledes der et kabinet. Deltagerne, der under nogle seancer steg til 19 personer, placerede sig i en halvkreds omkring kabinettet, som derved blev fuldstændig omsluttet. Kabinettet kunde ikke være indrettet til fusk. Det var nemlig fabrikeret til en kreds private personer i Kristiania, tilhørte altsaa ikke mediet. Det bestod af et sprinkelverk, som kunde tages fuldstændig fra hinanden. Naar det var opsat, var dette sprinkelverk omklædt med almindeligt, tykt tøj.

I dette kabinet var der tre aabninger, en midt foran og to i de forreste hjørner. Deltagerne sad saa nær de to hjørneaabninger, at ingen vilde have kunnet gaa ind i kabinettet under seancerne, uden at man havde merket det. Det siger sig selv, at man før seancerne nøie undersøgte kabinettet for at forvise sig om, at der ikke fandtes noget, som kunde bruges til fusk.

Lige foran den midterste aabning sad mediet paa en stol, — altsaa ikke inde i kabinettet. Under seancerne var belysningen meget svag. Undertiden kunde vi se mediet, undertiden ikke. Forat vi bedre kunde se hende, havde mediet fæstet et hvidt tørklæde i brystet, som vi oftest kunde skimte.

I det følgende vil jeg ikke trætte læserne med

en beskrivelse af hver enkelt seance. Jeg vil kun fremhæve det mærkeligste og søge at give et slags overblik over resultaterne. Jeg forbigaar derfor de to første seancer. Den sidste af disse to var vellykket; men fænomenerne havde omtrent den samme karakter som de, jeg nedenfor vil beskrive.

Ved den tredje seance var betingelserne som sædvanlige. Lyset var meget svagt; men vi kunde dog, ialfald i begyndelsen, skimte mediet. Da vi havde siddet en stund og sunget en sang — sangen har nemlig en beroligende indflydelse og indvirker heldig paa fænomenerne — saa vi i nærheden af kabinettet en halvmaaneformig lysning, som bevægede sig frem og tilbage, snart høiere og snart lavere. Forat dette fænomen skulde forsterkes, gjorde vi det nu lidt mørkere. Straks blev ogsaa rummet lysende *under* denne halvmaaneformige figur, og der fremtraadte en fuldt materialiseret kvindeskikkelse. Skikkelsen var klædt i en lysende flordragt, og den halvmaaneformige lysning, vi havde seet, viste sig at være et slags diadem, som den bar om hovedet, og som saa ud til at være besat med lysende stene. Den lysvirkning, som udgik fra diademmet og flordragten, havde en lignende karakter, som naar man ser nyfalden sne i maaneskin. Dragten var dog ikke lige lysende overalt, og diademmet lyste stærkest. Ansigt kunde ikke sees.

Efter at have staaet en liden stund ubeslutsom i nærheden af kabinettet, bevægede skikkelsen sig hurtig — ligesom skudvis — ud blandt deltagerne og uddelte blomster. Under dette kunde jeg se,

hvorledes armene og hænderne aftegnede sig som mørke silhuetter mod dragtens lysende baggrund. Skikkelsen trak sig derpaa atter tilbage til kabinetet i nærheden af mediet, hvor den blev staaende og vinkede. Vi nævnte alle vore navne for at faa vide, hvem skikkelsen vilde have fat i. Man stansede ved mig, og skikkelsen bankede tre slag som tegn til, at jeg skulde komme frem. Jeg reiste mig da fra min plads og gik frem til skikkelsen. Der stod hun lige ved mediet i sin lysende dragt. Jeg kunde se, at armene var nøgne under det lysende flor; men ansigtstræk kunde jeg ikke skjelne. Hun rakte mig en rose; men da jeg gjerne vilde faa istand en samtale med hende, spurgte jeg, om hun kunde besvare mine spørgsmaal ved at banke mig med haanden paa skulderen, — et slag for nei og tre slag for ja. Hun nikkede ja til det.

„Er De en afdød person, som jeg har kjendt i levende live?“ spurgte jeg.

„Nei“, var svaret.

„Nærer De da nogen særlig interesse for mig?“

„Ja“.

„Kan De meddele Dem gennem mekanisk skrift?“

„Nei“.

Efter det sidste nei forsvandt skikkelsen i kabinetet. Hun gav sine svar uden betænkning og slog mig paa skulderen let, men distinkt og bestemt.

Efter seancens slutning kom der alligevel en meddelelse gennem mekanisk skrift antagelig fra

denne skikkelse. I denne meddelelse kaldte hun sig *Nepenthes*, formodentlig et symbolsk navn.

Jeg nævnte, at skikkelsen havde uddelt nogle blomster. En af de tilstedeværende havde faaet en kvist, besat med tre brunrøde bær; men ingen vidste, hvad slags plante eller træ den kunde tilhøre. Da vedkommende herre kom hjem, satte han kvisten i vand, saa den holdt sig frisk til dagen efter. Han henvendte sig da straks til en universitets-amanuensis, som forklarede, at planten tilhørte slægten „*solanum*“. Derpaa gik han til forskjellige gartnere (Andersen, Eitzen, Rhode, Keyser). Alle var enige om, at det var en *solanum*. Men samtidig forsikrede de alle, at denne plante blomstrer sent om høsten og har bær ved juletider. Og dog var der her en kvist med tre ikke fuldt modne bær *i slutningen af marts*. Gartnerne sagde, at de pleiede at føre planten; men de paastød, at den paa denne aarstid ikke var at faa i hele byen.

Den følgende seance fandt sted under samme betingelser og med samme arrangement. Under denne seance saa vi bl. a., at der viste sig noget hvidt selvlysende over mediets fang, og mediet sagde selv, at hun midt i dette lysende stof saa og følte en liden barnehaand. (Jeg skal her bemerke, at mediet under seancerne hele tiden befandt sig i normal tilstand og ofte underholdt sig med deltagerne, endog naar der var skikkelser fremme).

En af deltagerne spurgte da, om han kunde faa lov til at komme frem og føle paa denne lille haand. Mediet svarede ja, og vedkommende gik

da frem. Han forklarede, at han saa en ganske liden haand, som aftegnede sig mørk mod det hvide, lysende flor. Mediet lagde ogsaa sin haand paa floret; men den var større. Vedkommende herre berørte den lille haand, som var ganske klam at føle paa. Den trak sig straks ved berøringen tilbage, floret rullede ogsaa bort fra mediets fang og blev staaende som en liden støtte ved hendes side, hvorpaa det hele forsvandt i kabinettet.

Senere under samme seance kom der en stor høi skikkelse frem fra kabinettet klædt i den samme lysende dragt som de øvrige skikkelser. Den blev rolig staaende en liden stund og trak sig derpaa tilbage til kabinettet. Men straks efter kom den atter frem ved det andet hjørne, gik raskt, med lange skridt forbi mediet, *som de fleste deltagere tydelig saa*, og lige hen til en tilstedeværende herre, hvis haand den tog mellem begge sine og trykkede. Vedkommende herre har siden fortalt, at haanden føltes som en kraftig mandshaand.

Den paafølgende seance fandt sted under samme betingelser som før. Under den første del af seancen var det saa mørkt, at vi ikke kunde se mediet. Der havde vist sig en del lysende skikkelser, som atter var forsvundet, da mediet erklærede, at hun følte skrivestrøm i armen. Hun fik da blyant og papir, og der blev skrevet, at en skikkelse vilde forsøge at gaa gennem døren ind i næste værelse. Den bagerste del af kredsen skulde reise sig og gjøre plads for skikkelsen, saa den kunde komme

frem. Jeg skal citere, hvad en af de nærmest sidende skriver om, hvad der nu paafulgte:

„Om en stund kom en skikkelse frem, men trak sig atter tilbage. Dette gjentog sig flere gange. Tilslut gik skikkelsen hen til mediet, greb hendes haand og drog hende med sig. Den kom da meget nær døren og stansede lige foran mig. Nu stod baade skikkelsen og mediet mig saa nær, *at jeg følte skikkelsens flor og saa mediets ansigt og hele figur.* Under dette talte vi med mediet, og jeg iagttog, at skikkelsen var høiere end hende. Ansigtet derimod kunde jeg ikke se“.

Det lykkedes imidlertid ikke for skikkelsen at naa ind i næste værelse; den trak sig hurtig tilbage til kabinettet.

Under de følgende seancer gjentog sig omtrent lignende fænomener som de, vi hidtil havde været vidner til. Den skikkelse, som havde kaldt sig Nepenthes, viste sig oftest. Hun bar altid det samme rige, lysende gevandt, og et par gange var skinnet fra hendes dragt saa sterkt og pragtfuldt, at der undslap os alle et beundringsraab, da hun traadte frem.

Ved alle disse seancer havde vi sat ind i kabinettet en bønne med koldt vand og en bønne med varmt, smeltet parafinvoks. Dette havde vi gjort for at opnaa et af de mest overbevisende spiritistiske fænomener, nemlig gibsafstøbninger af materialiserede legemsdele. Hvorledes fremkommer nu en saadan gibsafstøbning? Jo, den materialiserede skikkelse dypper sin haand afvekslende i det kolde

vand og den smeltede parafin. Naar den har gjort dette nogle gange, danner der sig omkring haanden en stiv, tætsluttende vokshanske. Idet nu skikkelsen opløser eller dematerialiserer sin haand inde i hansken, blir denne liggende hel tilbage. Senere kan man fylde den med flydende gibs, og man faar da, naar gibsen er størknet og vokset fjernet, en afstøbning af haanden, som gjen-giver de fineste haandlinjer og led.

Man vil forstaa, at for et almindeligt menneske, som ikke kan opløse sin haand indeni hansken, er det umuligt at trække haanden ud paa en saadan maade, at aftrykket blir ubeskadiget.

Der var gaaet flere seancer hen, uden at vi havde faaet nogen afstøbning. Men ved den 9de seance, da den lysende skikkelse, som kaldte sig Nepenthes, atter viste sig, bad vi hende forsøge en saadan. Hun bankede tre slag, som betød ja. Vi hørte nu, at nogen ruslede med bøtterne inde i kabinettet, og der plaskedes gjentagne gange i vandet. Om en stund kom Nepenthes frem i sin lysende dragt, gik lige hen til mig og gav mig med hænderne dryppende af vand en vokshanske i haanden. Det viste sig senere, at det var hansken efter en hel haand lige op til haandleddet. Senere er haanden bleven fyldt med gibs, og vi har nu en afstøbning af den. Afstøbningen er imidlertid ikke fuldstændig, da hansken havde sunket sammen og var bleven noget beskadiget, før den blev fyldt med gibs. Saadan som den er, afgiver den dog et godt bevis; thi fingrene er bøiede oventil og fuld-

kommen gjengivne. Aabningen ved haandleddet er desuden saa liden, at en haand umulig kan have trukket sig ud gennem den.

Den derpaa følgende seance, den 10de, var den merkeligste, vi havde. Mediet satte sig som sædvanlig udenfor kabinettet i meget svag belysning. Men det varede ikke længe, før hun følte skrivestrøm i armen, og der blev da skrevet, at hvis mediet vilde sætte sig ind i kabinettet, skulde en skikkelse forsøge at bygge sig op paa gulvet udenfor. Mediet har selv meget imod at sidde i kabinet; men da vi bad hende derom, og da hun hørte, at ingen havde noget imod det, gik hun ind. Lyset blev nu gjort lidt sterkere, og vi kunde skjelne alle deltagere.

Om en stund dannede der sig en svag lysning midt foran kabinettet. Denne lysning var af størrelse som et lommeværkløse og voksede i begyndelsen meget langsomt. Lidt efter lidt hævede den sig til en stols høide; men saa faldt den atter pludselig sammen igjen til sin oprindelige størrelse. Dette gjentog sig gang paa gang. Men den voksede dog stadig i omfang og tilslut saa den ud som en hvid søile af menneskehøide. Tilsidst aabnedes ligesom søilen, og foran os stod der en dame i hvid dragt, med nøgne arme og et stort slør om hoved og skuldre.

Først gik hun ind i kabinettet; men derpaa kom hun atter ud og hilste paa flere af deltagerne. Efterat hun paa denne maade havde gjort en runde i kredsen, stillede hun sig atter op foran kabinettet

og begyndte at synke sammen. Først blev hovedformen utydelig, armene blev borte, og vi havde atter kun en hvid søile foran os, som stadig aftog i omfang, indtil vi tilslut kun saa en lysning saa stor som en haand; men endelig forsvandt ogsaa denne.

Senere under den samme seance anmodede vi den samme skikkelse om at vise sig i aabningen midt foran kabinettet. Lidt efter viste hun sig ogsaa, som vi havde bedt om. Samtidig tog mediet hele kabinetsforhængen tilside, og vi kunde nu se skikkelsen staa lige ved mediet. Efter tilladelse blev der afrevet en fyrstikke. Vi saa da fuldstændig klart ind i kabinettet, hvor mediet sad med ansigtet vendt mod os ved siden af en skikkelse med et ungt pigeansigt. Udtrykket i skikkelsens ansigt forekom mig noget stift og dødt; men trækkene var vakre. Flere gange viste skikkelsen sig i kabinettets aabning, og hver gang blev der tændt en fyrstikke, forat vi kunde se ansigtet. Sidste gang dette skede, saa jeg ansigtet tydeligst, og udtrykket var da mere livfuldt og fuldkommen menneskeligt. Det var et brunligt, ovalt ansigt med en smukt bøiet næse. Omkring panden saa man et sirligt ordnet sort haar. Størstedelen af hovedet og halsen var dækket med hvidt tøj.

Straks seancen var forbi slog mediet kabinettets forhæng tilside. Hun var som før seancen, intet usædvanligt kunde opdages. Kabinettet blev ogsaa undersøgt; men der fandtes intet, som kunde tyde paa kneb.

Den sidste seance var ogsaa meget interessant. Nepenthes viste sig som sædvanlig og kom lige hen til mig. Jeg saa da omridsene af hendes skikkelse tydeligere end nogensinde. Hun bar et sort, tætsluttende livstykke. Midt paa brystet var der ligesom indvævet en stor, sterkt selvlysende stjerne. Sit lysende diadem bar hun denne gang ikke. Jeg spurgte, om det var muligt at faa en lok af hendes haar; men da det saa ud til, at dette var umuligt, bad jeg om et stykke af hendes flordragt. Hun lod mig da komme frem, rakte mig en snip af floret og betydede mig, at jeg skulde rive den af.

Det var en ganske besynderlig situation. Hun drog til sin kant og jeg til min; men det var ikke saa let at faa revet floret itu. En af de tilstedeværende tilbød hende da en saks, som hun tog og leverede mig. Hun rakte mig derpaa atter en snip af floret, som jeg klippede af, hvorefter hun straks gik ind i kabinettet.

Efter en stunds forløb kom hun imidlertid atter hen til mig, greb min haand og trak mig frem paa gulvet. Derpaa lagde hun sin venstre haand i min, trak sit slør foran ansigtet, og medens hun stod der lige foran mig, begyndte hun at synke sammen. Hun bøiede sig noget forover, idet hun blev mindre og mindre. Tilslut gled hendes haand ud af min, hendes størrelse aftog mer og mer, indtil hun som en ubestemmelig, lysende liden figur forsvandt ind i kabinettet. Dermed var seancen forbi.

IV.

Jeg skal villig indrømme, at hvad jeg her har fortalt høres utrolig ja umulig ud for den, som ikke har noget nærmere kjendskab til disse ting. Menneskelige skikkelser skulde komme frem af intet og forsvinde i intet; de skulde kunne blive saa materielle, at man kan føle deres haandtryk og se dem spadsere omkring som andre mennesker, og dog skulde de i næste øieblik ikke være andet end luft. Sandelig, det høres utroligt!

Og dog har vi, hele denne kreds, seet, hvad jeg her har berettet, og jeg tør sige, at der i denne kreds fandtes mænd, som er kjendte og agtede over hele landet.

Bedrag er naturligvis den første tanke. Jeg ønsker vistnok ikke at paatvinge mine læsere nogen bestemt mening om disse seancer; men det ligger temmelig nær at spørge, om man anser det for muligt for et medium at blive seet og hørt paa sin plads samtidig, som det løber omkring og agerer aand. Desuden, hvorledes skal man forklare sig gibsafstøbningen eller den gradvise opbygning og forsvinden?

Man maa huske paa, at seancerne fandt sted hos en privatmand, hvis hæderlighed er hævet over enhver tvil. At mediet ved en hemmelig forstaaelse med ham skulde kunne have medhjælpere hos sig, er derfor udelukket. Desuden var det ikke muligt for hvilken som helst medhjælper at slippe ubemærket ind i kabinettet under seancerne.

Men alle de afsløringer af spiritistiske medier, hvorom aviserne har berettet, beviser dog, vil man kanske sige, at der drives et udstrakt bedrageri med disse ting. At mange svindlere og taskenspillere har drevet sit spil under spiritismens maske er utvilsomt. Men dette er intet bevis for, at der ikke gives ægte spiritistiske fænomener. At der findes en grøn ost beviser ikke, at maanen er gjort af den. Der gives mange ting, som kan efterlignes paa en kunstig maade, uden at man derfor tviler paa, at de forefindes ægte. Spøgelser kan som bekjendt fremkaldes ved hulspeile; men man har derfor ingen ret til at tro, at *alle* spøgelser *maa* fremkaldes ad den vei.

Alligevel vilde det være voveligt at berette om saadanne fænomener, dersom disse seancer var uden sidestykke, og dersom *vi* var de eneste, som havde seet en materialisation. Men der lever mennesker i tusindvis, som ikke blot har seet lignende, men endog langt merkeligere fænomener. Vore seancer er ingen maalestok for disse fænomeners beviskraft. Jeg har kun valgt at fortælle om dem, fordi de har fundet sted i vort eget land. Man maa erindre, at flere af vor tids fornemste videnskabsmænd indestaar for slige fænomeners ægthed. Professor *William Crookes*, en af vor tids største kemikere, og naturforskeren *Alfred Russell Wallace* har anstillet eksperimenter under langt strengere kontrol end vi. Crookes og flere andre har blandt andet fotograferet den materialiserede skikkelse sammen med mediet. Og i den seneste tid har to saa lysende navne som

professor *Lombroso* og den berømte astronom *Schiaparelli* sluttet sig til dem, som erkjender lignende fænomeners fulde realitet. Man burde derfor holde op med at haane og spotte; thi det tager sig ilde ud at le af ting, som man ikke kjender til, og som flere af vor tids største videnskabsmænd finder værdifuldt.

Men om man end kan ønske en videnskabelig fastslaaelse og forstaaelse af disse fænomener, er der dog mange sider ved spiritismen, saaledes som den oftest drives, der er lidet tiltalende. Man har kaldt mig troende spiritist; man burde da kanske tilføie, at jeg ikke accepterer spiritismen i alle dens former. Jeg tror naturligvis paa de fleste spiritistiske fænomeners fulde realitet; jeg tror ogsaa, at en stor del af disse fænomener ikke paa en tilfredsstillende maade kan forklares uden ved indvirkning fra de afdøde. Men jeg er overbevist om, at en hel del af det, som spiritisterne tilskriver aander, har sit udspring i mediernes egne sjælelige kræfter.

Spiritismen frembyder idetheletaget et overordentlig broget skue for den, der har lært den at kjende i alle dens afskygninger. Mon der vel eksisterer et omraade, som frembyder en saadan blanding af det mest frastødende med det mest op-højede som spiritismen? Spiritismen, som er bleven annekteret af taskenspillere og bedragere, — spiritismen, hvori lettroenhed og overtro har fraadset, — spiritismen, hvori ogsaa fanatismen har fundet et velkomment bytte — og spiritismen, som gemmer en række kjendsgjerninger af overordentlig

videnskabelig værdi — spiritismen, som er bleven en ny kilde til haab, trøst og moralsk fornyelse for en mængde mennesker! Sligt er det panorama, som udbreder sig for en. Her gjælder det altsaa at skille klinten fra hveden.

For det første burde det staa fast, at det er den videnskabelige erkjendelse af disse fænomener, det kommer an paa. Det er denne, man maa søge fremmet. Men istedet derfor ser det ofte ud, som om mange spiritister gennem det stadige cirkelvæsen vil udbrede beskjæftigelsen med disse fænomener blandt alle mennesker og alle mulige stænder. At man gjerne selv vil overbevise sig om tilforladeligheden af fænomenerne, saalænge de ikke er anerkjendte af den orthodoxe videnskab, finder jeg ganske rimeligt, og dette gjør et fornuftig drevet cirkelarbejde til en vis grad berettiget. Men Gud bevare os for at se det spiritistiske seancevæsen udbredt som en almindelig epidemi! Hvor fanatismen og lettroenheden da vilde faa næring, og hvor mange der da vilde henfalde til, hvad jeg vil kalde aandegalskab!

Der skal megen kritik, megen dannelse og megen sund sans til at omgaaes disse fænomener med udbytte, og det *er* ikke alle mennesker i besiddelse af. Saasnart man ikke længer med koldt hoved *undersøger*, saasnart man slipper aanderne ind, begynder at betragte visse arter aandemeddelelser som et nyt evangelium og omgangen med aanderne som en religiøs fornødenhed, da er der stor fare for, at fanatismen og fantasteriet faar frie hænder. Saadant kan umaadelig let føre til en art

kultus af de afdødes aander, som maa modarbeides i alle dens former. Det er denne kultus af de afdøde, som har ført til den temmelig udbredte religiøse retning inden spiritismen.

Det er ogsaa en anden omstændighed, som her maa tages med i betragtning. Dersom de afdødes aander giver sig tilkjende i disse fænomener, saa kjender vi dem jo kun fra *en* side. Vi ved, hvad fænomenerne er, og hvorledes de tager sig ud for os; men vi har liden eller ingen anledning til at vide, hvad de er for de væsener, som her giver sig tilkjende. Vi kan ikke se fænomenerne fra *deres* verden, under *deres* forhold og kan derfor heller ikke vide, om de beforder eller hæmmer deres naturlige udvikling. Men siden nu disse fænomener er saa sjeldne og usædvanlige, kunde det ligge nær at slutte, at det ikke egentlig hører med til disse væseners bestemmelse stadig at gribe ind i og befatte sig med vor verden.

Det er ikke min mening at opbygge noget dogme paa denne tanke. Jeg fremholder den kun som et bevis for, at sagen ogsaa har en moralsk side, som spiritisterne ofte er tilbøielig til at overse. At berøringspunkterne mellem den usynlige aande-verden og vor verden videnskabelig erkjendes og forstaaes, finder jeg rimeligt, ja i vor tid endog nødvendigt. Men lad ikke de spiritistiske fænomener blive *saa* almindelige, at de naturlige grænse-linjer mellem de to verdener forrykkes paa en kunstig maade. Det turde hænde, at vi derved satte kræfter i virksomhed, hvis tilbagevirkning paa os selv vi ikke har nogen ide om.

Men paa denne maade vil ikke alle mennesker blive overbeviste om fænomenernes realitet, vil man kanske indvende. Jeg tror ikke, man behøver at nære nogen frygt i saa henseende. Nu, saalænge fænomenerne kun tildels og med mange spørgsmaalstegn er anerkjendte af den orthodoxe videnskab, vil naturligvis alle og enhver se med egne øine. Men naar videnskaben engang har trykket sit segl paa spiritismen, da vil ingen tvivle længer. Der var en tid, da alle vilde *se* et hypnotisk fænomen, før de troede. Nu tvivler ingen paa hypnotismens realitet, selv om de aldrig har seet den praktiseret. Det vil sikkert gaa med spiritismen paa samme maade.

Endnu en ting ønsker jeg at fremhæve. Der er en tendens blandt spiritisterne til at betragte de spiritistiske fænomener som det eneste betydningsfulde, og overse betydningen af de psykiske fænomener, saasom hypnotisme og telepathi. Jeg for min del interesserer mig først og fremst for psykisk forskning, og dernæst for spiritismen som et led — om end kanske det vigtigste — i denne forskning. De psykiske fænomener har i mange henseender lige saa vidtrækkende konsekvenser som de spiritistiske.

Hvorfor den psykiske forskning er af saa stor betydning, det har jeg allerede tildels omtalt. Dens kjendsgjerninger fører med logisk nødvendighed til en livsanskuelse, som jeg haaber vil indvirke i høieste grad moralsk fornyende paa vor tid. Jeg tror, at vor tids mennesker trænger at faa det fremlagt som en positiv kjendsgjerning, at deres liv her

kun er et led i en række tilværelser, som de har at gennemgaa, og at deres handlinger af denne grund har følger ud over det jordiske liv. Endnu er man ikke fuldt klar over, hvilken enorm bærevide de psykiske fænomener har for forstaaelsen af os selv; men man begynder at forstaa dem. Mænd som *Hellenbach* og særlig *du Prel**) har allerede i store træk vist, hvad vi har at lære af dem.

Jeg skal ikke her gaa nærmere ind paa den livsanskuelse, hvortil jeg her sigter; jeg har givet et omrids af den i et par mindre bøger. („Det oversanselige“ og „Sjælens gaade“). Kun vil jeg sige, at for denne livsanskuelse blir spiritismen som saadan for snever; dens ramme sprænges, og den blir selv kun en blandt de mange faktorer, som fører menneskene frem til et bedre, skjønnere og ædlere liv.

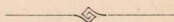
Gjennem denne livsanskuelse vinder vi større udsyn over den menneskelige tilværelse, vor tids store kulturopgaver faar ny farve, ny tiltrækningskraft, de moralske motiver i os faar en tifold større styrke, — kort sagt vi naar gennem den frem til at blive mere fuldt og helt mennesker.

Og hvorfor? Fordi vi faar se, at tilværelsen forvandler al tilsyneladende død til nyt liv og udvikler menneskesjælen gennem en stadig foryngelse. Et gammelt sagn fortæller om gudinden Aurora, at hun havde forelsket sig i en skjøn græsk yngling. For at kunne beholde ham, bad hun guderne

*) *Menneskets gaade* af denne forfatter er netop udkommet i norsk oversættelse ved Marius Selmer.

skjænke ham udødelighed. Men hun glemte at bede om evig ungdom for ham, og følgen var, at han maatte pines under en evig alderdom. Det forekommer mig at den gamle, orthodoxe udødelighedstro har glemt at ønske sjælen evig ungdom. Den klynger sig fast til en udødelighed for den ufuldkomne, tilstivnede personlighed, som ytrer sig hernede. Men hvor gamle, hvor ældede maatte vi ikke blive, dersom den samme personlighed med samme karakter og samme eiendommeligheder skulde fortsætte efter døden i samme toneart uden at udvikles eller gjenfødes i nye, mere fuldkomne former. Nei, saaledes er det ikke. Vor individualitet gennemgaar en stadig foryngelse, og ved hver foryngelse realiserer den mere og mere af sit iboende ideal.

Dersom vi kun levede et eneste aar fra vaaren til høsten, da vilde vi tro, naar høsten kom, at naturen var død for altid. Naar bladene faldt af, og træerne stod nøgne, naar sneen lagde sit tæppe over de visnede enge, da vilde vi tro, at vi stod ved naturens grav, og vi vilde kanske sørge. Men fordi vi overskuer mer end et aar, derfor sørger vi ikke; thi vi ved, at der vil oprinde en ny vaar. Saaledes ogsaa med den, som overskuer mere end *et* jordeliv, som ved, at der er mere end *en* sommer i menneskesjælens tilværelse. Naar livets høst kommer, og døden indfinder sig, da vil han ikke sørge; thi han ved, at bag graven venter der ham en ny livsvaar, en ny foryngelse, og at han tilslut vil naa derhen, hvor sandhed, godhed, skjønhed og fuldkommenhed er et.

$$\frac{5.50}{23} + 12\frac{1}{2}\%$$

Olaf Norli's forlag, Kristiania.

R. ERIKSEN:

DET OVERSANSELIGE.

En kort udsigt
over de psykiske og spiritualistiske fænomener.

2 kroner.

— interesserer mig meget både ved sin greje og klare fremstilling af spiritismen og ved den åndfulde måde, hvorpå den forbinder spiritisme og darwinisme. En tidsmæssig bog! (ARNE GARBORG).

Eriksens bog er en kortfattet, lidenskabsløs, rolig, overlegen fremstilling af de psykiske og spiritualistiske fænomener og af de love, til hvilke disse leder os. — Bogen er grejt skreven og indeholder nok stofbevis eller henvisninger til videnskabsmænds udtalelser til i alle fald at stanse det overlegne smil på læserens læber og give dem lyst til selv at kige lidt dybere ind i disse ting.

Jeg vil på det kraftigste anbefale denne bog til opmærksom gennemlæsning af alvorlige mennesker. (KRISTOFER JANSON).

Vi har her blandt meget andet en fremstilling af magnetisme, tankeoverføring, hypnotisme, dobbeltgjængeri, alle slags medier, borddans, naturlægemetode, forudtilværelse etc. Bogen er meget interessant også for dem, som stiller sig afgjort skeptisk ligeoverfor den hele retning; den gir på et bret en ganske velskreven oversigt over en række fænomener, der beskæftiger samtiden i høj grad, og som man derfor bør kjende til. (*Verdens Gang*).

— Eriksens bog er baade velskreven og interessant. Navnlig gjælder dette sidste kapitlerne om spiritismens tilknytning til hypnotismen og darwinismen, kapitler, der er meget læseværdige selv for folk, der ikke kan være enige med forfatteren i hans konklussioner. (*Dagbladet*).

SJÆLENS GADE.

80 øre.

Denne lille bog lader sig trygt anbefale enhver. — Det udførte forsøg på at få en ny livsfilosofi istand er lærerigt og underholdende, medens den lille bog eller pamflet vimler af vakre og løftende tanker. Det hele er nøgternt, sindigt skrevet og fremsat. Det må regnes som et ubetinget held for den spiritistiske bevægelse i Norge, at den ejer en mand med så klart og sundt et omdømme som forf. (Kringsjaa*).

Der kan ingen tvil være om, at vi i den unge forfatter af »Det oversanselige« og »Sjælens gade« staar foran en filosofisk begavelse, der gennem offentlig understøttelse burde sættes istand til at nå den højest mulige udvikling.

— bringer bud fra hovedstrømninger i vort århundredes åndsliv, strømninger, der nu endelig ogsaa har nået vore kyster.

(*Kristianiaposten*).

www.books2ebooks.eu